

Să dăm râurilor o viață nouă pentru a ne salva propria viață

În ultimele secole râurile Europei au fost supuse la tot mai multă exploatare și transformare, ceea ce a dus la pierderea treptată a abilității lor de a găzdui mai multe specii și de a trece prin cicluri naturale care să mențină echilibrul hidrologic al mediului nostru. În prezent există moduri de transport marfă mult mai curate și mai sustenabile, care generează electricitate și sunt alimentate electric. Trebuie să dăm râurilor un rol total diferit pe care acestea să îl poată juca dacă sunt protejate și, dacă este nevoie, restaurate, oricât de repede se poate, astfel încât să se întoarcă la forma lor inițială.

În primul rând, pe măsură ce schimbarea climatică crește frecvența secetelor și tulbură ciclul precipitațiilor, bazinele naturale ale râurilor nepoluate, cu potențialul lor inegalabil în ceea ce privește retenția de apă, sunt esențiale pentru depozitarea și asigurarea apei potabile, jucând un rol esențial pentru agricultură și industrie. În al doilea rând, ambiția de a obține neutralitatea climatică presupune că vom avea nevoie de toate variantele posibile de absorbție a dioxidului de carbon. Va trebui să restaurăm pe cât de mult posibil zonele umede care existau în văile râurilor. Finalmente, râurile naturale și văile adiacente sunt zone vitale pentru biodiversitate, reprezentând și coridoare pentru fauna din zonă. Aceste coridoare sunt cruciale pentru reversarea declinului biodiversității care amenință existența noastră a tuturor.

Prin urmare, Partidul Verde European cere:

1. Conservarea eficientă și sistemică, urmată de restaurarea potențialului râurilor pentru retenție de apă și absorbție a dioxidului de carbon.

Restaurarea zonelor umede reprezintă una dintre cele mai importante modalități de a opri emisiile de carbon din zonele umede degradate (care reprezintă aproximativ 5% din emisiile globale), retransformându-le în sursele de absorbție a dioxidului de carbon de care avem nevoie pentru a realiza neutralitatea climatică. Schimbarea climatică presupune secete mai lungi și mai frecvente, cât și diferite scheme de precipitații care vor lua tot mai mult forma de ploi rare dar torențiale. Zonele umede restaurate pot reține apa, oprind-o de la a se scurge în mare și de la a inunda orașele construite pe cursul apelor curgătoare.

Acest proiect necesită conservarea și administrarea la scară mare a zonelor umede și a văilor de râu, de la sursă până la estuar, de-a lungul întregii suprafețe de captare, asigurând cursul lor ecologic în ceea ce privește volumul și compoziția chimică, promovând crearea zonelor de pajiște permanentă, de câmpii inundate și de păduri caracteristice zonelor umede. Asemenea soluții bazate pe natură reprezintă moduri eficiente, prietenoase cu mediul și accesibile de a atenua și de a ne adapta la impactul schimbării climatice.

2. Conservarea și restaurarea la scară largă a habitatelor și a coridoarelor pentru faună de-a lungul râurilor și a văilor de râu

Râurile, izvoarele și văile lor reprezintă habitate importante și coridoare pentru animalele sălbatice, conectând habitatele de apă și de sol în peisaje din ce în ce mai fragmentate. Ele permit mișcările pe distanțe scurte, cât și migrația la distanțe mari ale diferitelor specii de animale. Râurile și văile acestora trebuie menținute neobstrucționate de baraje și de alte infrastructuri, pentru a fi păstrate și restaurate la stadiul lor inițial oriunde se poate. Acest lucru este crucial și pentru a păstra contribuția de sedimente naturale care formează și

menține deltele, acestea fiind zone unice în ceea ce privește biodiversitatea, reprezentând în același timp zone agricole excepțional de bogate și de valoroase. Obstrucția cauzează lipsa de sedimentare, care duce la pierderile nete de teren foarte valoros. Acolo unde deja sunt construite bariere obligațiile pentru proprietarii acestor facilități trebuie să fie consolidate pentru a proteja mai bine speciile de pești migratori. Pe lângă îndepărtarea barierelor, soluțiile pentru a ajuta peștii să treacă de acestea trebuie să fie clar specificate și abrogate. Repopularea râurilor și a văilor cu specii de animale sălbatice și de pești merge mână în mână cu scopurile de a proteja și de a restaura sursele de absorbție ale carbonului, îmbunătățind potențialul de retenție a apei caracteristic mediului înconjurător. Aceste măsuri ar contribui și la îmbunătățirea altor servicii bazate pe ecosisteme asigurate de râuri, cum ar fi: autopurificarea apei, care este esențială în contextul în care ne confruntăm cu riscul diminuării surselor de apă potabilă; protecția împotriva inundațiilor bazată pe natură, care implică efortul de a face loc râurilor să se reverse liber; funcții culturale și recreaționale.

3. Încetarea urgentă a planurilor de dezvoltare a noilor căi navigabile și a hidroenergiei pentru râurile naturale care au rămas în Europa

Râurile și ecosistemele lor sunt amenințate de planurile naționale și europene pentru dezvoltarea de căi navigabile de clasă IV pe râuri internaționale ca parte din Rețeaua Europeană TEN-T. În acest context, este îngrijorător faptul că, din 2021, Foaia de Parcurș a Convenției Verzi Europene planifică „inițiative pentru a crește și pentru a administra mai bine capacitatea căilor ferate și a cursurilor de apă din interior”. În mod particular, considerăm ca fiind inadmisibilă extinderea proiectului E40 Căi Navigabile pe mai mult de 2.000 de kilometri de-a lungul Poloniei, Belarusului și Ucrainei. Continuarea acestui proiect va cauza schimbări hidrologice ireversibile, inundații în anumite zone și drenajul repetat al altora, distrugerea ecosistemelor legate de râuri, cât și inevitabila răspândire a radionuclizilor acumulați după dezastrul de la Cernobil.

Proiectul este extrem de chestionabil din punct de vedere al aspectelor economice. Datorită schimbării climatice numeroase râuri au un flux al apei mult mai redus decât în trecut, sau chiar ajung să sece în timpul verii, ceea ce le face inutilizabile pentru transport. Investițiile în restructurarea lor sunt cheltuite prost în marea lor majoritate, aici contribuind și faptul că se bazează pe o geografie învechită a cursului apei care nu mai corespunde realităților prezente.

Navigația interioară rămâne utilă în țări europene precum Belgia și Olanda, unde deja există și unde întreținerea sa este posibilă, justificată și unde nu dăunează mediului, în special acolo unde navele pot fi electrificate. Totuși, dezvoltarea de noi forme de transport pe râu este mult mai scumpă, mai lentă și mai producătoare de carbon decât căile ferate. De exemplu, studiul de fezabilitate procurat de guvernul ceh pentru controversatul proiect al Canalului Danube-Oder-Elbe (Dunăre-Oder-Elba) a fost foarte criticat de experți pe baza unor defecte semnificative cum ar fi omiterea semnificativelor costuri externe și minimizarea riscurilor reprezentate pentru mediu și pentru habitate unice protejate prin legislație UE. S-au exagerat presupusele beneficii pentru economiile locale, protecția împotriva inundațiilor sau reducerea emisiilor de carbon în acest document.

Îndemnăm guvernele din Balcani și de peste tot din Europa să oprească construirea de baraje și de hidrocentrale mici în zonele protejate, cerând o interdicție la schemele de subvenționare care încurajează dezvoltarea de mici hidrocentrale. Construirea acestora ar însemna tăierea pădurilor și schimbarea cursului râurilor, cât și distrugerea plantelor acvatice și a peștilor. Râurile sunt direcționate spre conducte, ceea ce usucă și aridizează solul, deschizând calea pentru eroziune potențial letală. Unele sate nu mai au acces la apă pentru vite sau pentru

agricultură, în timp ce pierderea pădurilor contribuie la intensificarea inundațiilor spontane. Construirea de mici hidrocentrale nu conduce doar la devastări ecologice ireversibile, ci poate distruge și mijloacele de subsistență ale comunităților prin devastarea terenului arabil și prin dislocarea acestor comunități. Nu ar trebui să se construiască baraje în zonele predispuse la cutremure așa cum sunt Balcanii.

4. Practici de management al apei și al izvoarelor bazate pe dovezi

Administrarea apei și a izvoarelor trebuie să se bazeze pe știință și pe experiență, fiind nevoie să se respecte informațiile pe care le avem în prezent despre geo-ecosistemele râurilor. Practica întreținerii cursurilor de apă trebuie să fie modernizată astfel încât să se poată baza pe „cooperare” cu procesele naturale ale dinamicii râurilor, ceea ce ar trebui să implice și o reducere a lucrărilor de întreținere. Determinarea sau influențarea cursului râurilor ar trebui să folosească soluții care țin cont de condițiile hidraulice, geo-morfologice și naturale, în timp ce cursurile de apă regulate conform vechilor concepte trebuie să fie repopulate la scară largă. Transferurile de apă masive și pe distanțe lungi dintre bazine pentru scopuri economice reprezintă o practică demodată cu consecințe ecologice grave, astfel că ar trebui să se renunțe la ele implicit. Continuarea abordării tehnice a managementului sistemelor de râuri și a bazinelor pentru scurgere ale acestora va exacerba în mod inevitabil problemele, secetele și inundațiile deja existente. De asemenea, continuarea acestor practici va cauza schimbări nefavorabile în peisajul continentului nostru. Repopularea râurilor și izvoarelor care au fost transformate în trecut – sau, în unele cazuri, simpla permitere a acestor râuri să se re-naturalizeze prin procese naturale va reinstala speciile și habitatele lor caracteristice, încetinind scurgerile din bazinul râurilor și accentuând retenția râurilor în văi.

5. Alocarea unui statut de protecție pentru un minim de 30% din râurile sălbatice.

Este important să dăm un statut protectiv râurilor în cadrul efortului de a păstra și de a revendica spațiul degradat. Această abordare protectivă vizează întregul râu. Asigurarea unei baze legale puternice pentru cursurile de apă și pentru râurile sălbatice bazată pe procese precum Parlamentele Apelor (corpuri deliberative care aduc laolaltă toate părțile interesate pentru fiecare curs de apă captat) reprezintă un pas crucial în vederea protejării acestora.